

SXEDIO.FW3

24.6.1951: Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ ΕΞΕΓΕΙΡΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΓΕΙ, ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ, ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Όταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο μετά την πρώτη του επαφή με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Σοφοκλή Βενιζέλο, βρήκε τους Άγγλους να επιμένουν στην εφαρμογή του Νόμου για την εκλογή των Κοινοτικών Συμβουλίων κι έτσι συνέχισε τη αντεπίθεση του.

Την ίδια ίδια τακτική με αυτόν και σε πολλές περιπτώσεις ακόμα πιο έντονη, ακολουθούσε και η Αριστερά.

Έτσι Δεξιά και Αριστερά συνέχιζαν προς τους ίδιους στόχους μη εφαρμογής του Νόμου για τα Κοινοτικά Συμβούλια, αλλά χωρισμένες όπως ήθελε ο Μακάριος και όπως είχε δηλώσει στην αντιπροσωπεία του ΕΑΣ στα μέσα του Φεβρουαρίου του **1951** ότι θα διενεργούσε τον αγώνα του Κυπριακού λαού.

Σε κάθε χωριό όπου γίνονταν εκλογές οι Άγγλοι συναντούσαν όλο και λιγότερους ψηφοφόρους.

Αποκορύφωμα όλων ήταν η περίπτωση του χωριού Λύση στην επαρχία Αμμοχώστου που αποτέλεσε για τον Μακάριο μια πρώτη, έστω και μικρή νίκη, έναντι των Άγγλων.

Οι εκλογές στη Λύση για την ανάδειξη του Κοινοτικού Συμβουλίου είχαν προγραμματισθεί για τις **21** Ιανουαρίου **1951**, αλλά κανένας κάτοικος δεν πήγε στις κάλπες και οι βρετανικές αρχές, μάζεψαν τους καταλόγους τους και έφυγαν από το χωριό ντροπιασμένοι.

Όμως δεν επρόκειτο να υποκύψουν και έδωσαν συνέχεια στην προσπάθειά τους. Με την αναβολή των εκλογών η Κυβέρνηση με διάταγμα που δημοσίευσε στην επίσημη εφημερίδα εξαιρούσε τη κοινότητα από την εφαρμογή του Νόμου και στη συνέχεια αρνήθηκε να επαναφέρει το προηγούμενο καθεστώς των χωριτικών αρχών, αφήνοντας ουσιαστικά το χωριό ακέφαλο και

εφάρμοζε την τακτική "αφού-εσείς -δεν -ενδιαφέρεσθε-ούτε-κι- εμένα-με- νοιάζει-για-σας".

Με τον τρόπο αυτό η αποικιοκρατική Κυβέρνηση εκδικείτο την κοινότητα που δεν θέλησε να συνεργασθεί μαζί της, αρνούμενη παράλληλα ένα άλλο αίτημα των κατοίκων να ανακηρυχθεί η κοινότητα σε Δήμο.

Οι κάτοικοι απευθύνθηκαν τότε προς το Μακάριο που βρήκε την ευκαιρία για να αντεπιτεθεί κι' αυτός με τη σειρά του και να δείξει στους βρετανούς τη δύναμη του.

Ετσι στις **24 Ιουνίου 1951** ο Μακάριος πήγε στο χωριό και στη διάρκεια πρόχειρων εκλογών εξέλεξε κοινοτικό συμβούλιο που θα τελούσε υπό την αιγίδα της Εθναρχίας. δημιουργούσε δηλαδή ο Μακάριος ξεχωριστή διοικητική κατάσταση που δεν άρεσε καθόλου στους Βρετανούς.

Οι κάτοικοι της Λύσης συγκεντρώθηκαν στην εκκλησία του χωριού και ο Μακάριος προσφωνώντας τους εξήρε τη στάση που τηρούσαν έναντι του βρετανού κυρίαρχου:

" Πατριωτικέ Λαέ της Λύσης,

Όταν προ μηνών η ξένη Κυβέρνησις εξυφαίνουσα σχέδια παρατάσεως του καθεστώτος της δουλείας επί της ελληνικής Μεγαλονήσου μας κατήρτισε τα γνωστά εκείνα σχέδια περί της αγροτικής δήθεν αναπτύξεως και των οποίων την εκτέλεσιν ανέθεσεν εις τα λεγόμενα αγροτικά (;) Συμβούλια, συμπεριέλαβε και την κοινότητα της λύσης εντός των σχεδίων τούτων. Σκοπόν είχε η Κυβέρνησις να εμφανίση τον κυπριακόν λαόν ως αρμονικώς μετ' αυτής συνεργαζόμενον. Εθέσπισε τον νόμον περί των Αγροτικών Συμβουλίων και ηθέλησε να τον εφαρμόση εις τριάκοντα κοινότητας. Εις εκάστην των κοινοτήτων τούτων εκάλεσε τον λαόν να προσέλθη εις τας κάλπας και να αναδείξη Συμβούλια των οποίων τα άλλα τέσσερα μέλη, διά την εξασφάλισιν κυβερνητικής πλειοψηφίας, θα ήσαν κυβερνητικοί εκπρόσωποι.

Ο Κυπριακός λαός εθεώρησεν ύποπτα διά την εθνικήν υπόθεσιν του τα τοιαύτα σχέδια και δεν

ηθέλησε να προσέλθη εις εκλογάς διά την ανάδειξιν αγροτικών συμβουλίων. Η Κυβέρνησις όμως κατέβαλε πάσαν προσπάθειαν διά να επιτύχη δι' εκλογών τον καταρτισμόν των συμβούλων, ανώτεροι και κατώτεροι κυβερνητικοί υπάλληλοι εξέδραμον εις τας κοινότητας διά να διαφωτίσουν περί των προβλεπομένων εκ των συμβουλίων αγαθών ολίγον πείθοντες και πολύ πιέζοντες διά την προσέλευσιν εις τας κάλπας. Εφηρμόσθη μάλιστα και το καινοφανές σύστημα της διά πληρεξουσίων ψηφοφορίας, διά την απόσπασιν δε πληρεξουσίων φιλοτίμως πράγματι ειργάσθησαν οι υπό της Κυβερνήσεως διωρισμένοι και εξαρτώμενοι μουκτάραι και κυβερνητικοί υπάλληλοι της συντριπτικής πλειοψηφίας του λαού, κατηρτίσθη κατά ένα τρόπον το συμβούλιον.

Όταν όμως εκλήθη και ο λαός της Λύσης να ψηφίση το περιβόητον συμβούλιον, ότι ήτο η υπερήφανος απάντησις του. Δεν θέλομεν ούτε συμβούλιον, ούτε διαβούλια, διά των οποίων η Κυβέρνησις στερεώτερον θα προσθέση τον δουλικόν ζυγόν επί του τραχήλου μας, θέλομεν ένωσιν με την Μητέρα Ελλάδα. Αυτή ήτο η απάντησις της Λύσης διά την οποίαν αισθανόμεθα όλοι εθνική περηφάνειαν. Ο πατριωτικός λαός της έδωσεν υπέροχον εθνικόν παράδειγμα και έδειξεν εις τον ξένον κυρίαρχον το αδούλωτον του φρόνημα. Ούτε εις δεν ευρέθη να θέση υποψηφιότητα κι ούτε εις δεν ευρέθη να προσέλθη εις την κάλπην. Εύγε και πάλιν εύγε εις τον λαόν της Λύσης. Ο Κυβερνητικός αντιπρόσωπος ήλθεν εις την Λύσιν διά να διενεργήση εκλογήν. Αλλ' ήκουσεν, είδε και απήλθεν. Απήλθεν όμως επαπειλών αντίποινα. Και αντίποινα ήδη επιβάλλονται.

Μετά την αποτυχίαν αναδείξεως δια της κάλπης Αγροτικού Συμβουλίου, διά διατάγματος του ο Κυβερνήτης εξήρесе την κοινότητα της Λύσης από την εφαρμογήν του Νόμου. Και καλώς ενήργησεν, αφού δεν ηδύνατο και διαφορετικώς να πράξη, αλλά ποίον έπρεπε να είναι το φυσικόν επακολούθημα της τοιαύτης πράξεως; Επιστροφή εις το πρώην καθεστώς

διά να δημιουργήσει πρόβλημα εις την Λύσην και να φέρη εις αδιέξοδον τους κατοίκους της, διά τας κοινοτικές ανάγκας και φροντίδας ουδεμία σήμερον υφίσταται αρμοδία αρχή. Ο μουκτάρης δεν έχει το δικαίωμα όπως προηγουμένως να επιβάλη φορολογίαν εις τους κατοίκους διά την επιδιόρθωσιν και καθαριότητα των δρόμων, διά τον ηλεκτροφωτισμόν και τόσας άλλας κοινοτικές ανάγκας. Του εδόθη μόνον το δικαίωμα να φορολογήσῃ τους κατοίκους. Το διά την αποπληρωμήν χρέους εκ δύο χιλιάδων λιρών, το οποίον η κυβέρνησις προ της θεσπίσεως του νόμου περί Αγροτικών Συμβουλίων εδάνεισεν εις την κοινότητα. Τι, λοιπόν, πρέπει να γίνη; Διά να δοθῆ μία διέξοδος, εζήτησεν η κοινότης, να αναγνωρισθῆ ως δήμος. Και είχε προς τούτο το δικαίωμα. αρνητική όπως υπήρξεν η κυβερνητική απάντησις. Διά ποίον λόγον; Εκδηλος ο λόγος. Η κοινότης πρέπει να τιμωρηθῆ διότι δεν ηθέλησε να συνεργασθῆ εις την κυβερνητικὴν επιβουλήν των υπόπτων κυβερνητικῶν σχεδίων, η ανθούσα κωμόπολις της Λύσης πρέπει να καταδικασθῆ εις μαρασμόν, αβοήθητος από την Κυβέρνησιν, ἔστω και αν εισπράττη ως φορολογίαν από την Λύσην περί τας χιλίας λίρας ετησίως.

Ελέχθη υπό μερικών και ευρέως διειτυμpanίσθη διά των κυβερνητικῶν οργάνων, ὅτι αγνόησαν τα ελατήρια της κυβερνήσεως, διά την θέσπισιν των νόμων περί αγροτικῶν συμβουλιων, των οποίων σκοπός μοναδικός είναι η ανάπτυξις και πρόοδος των κοινοτήτων. Αλλ' υπό πολλῶν προβάλλεται εύλογον το ερώτημα, διατί η Κυβέρνησις επεδίωξε με παν μέτρον και παν μέσον να εφαρμόσῃ τα τοιαύτα σχέδια αναπτύξεως; Πολύ δε περισσότερον διατί η Κυβέρνησις να μετέρχεται μεθόδους εκδικήσεως διά τας κοινότητας αι οποίαι δυσπιστούσαι διά τας ειλικρινεῖς προθέσεις της ηρνήθησαν την εφαρμογή των σχεδίων αναπτύξεως και δεν ηθέλησαν να αναδείξουν Συμβούλια; Εις την κοινότητα Αγρού, όταν οι αναδειχθέντες ως μέλη του Συμβουλίου παρητήθησαν, ἔδειξε τοιαύτην στάσιν η διοίκησις,

ώστε πιεζόμενοι ηναγκάσθησαν οι παραιτηθέντες να ανακαλέσωσι την παραίτησιν των. Δάσκαλοι τιμωρήθησαν διά μεταθέσεως, διότι εξεφράσθησαν κατά του θεσμού των συμβουλίων, και αφού η Κυβέρνησις συνήντησε την άρνησιν του λαού προς συνεργασίαν διά τον καταρτισμόν των Συμβουλίων, διατί δεν εχρησιμοποίησε την τόσον προσφιλή εις αυτήν μέθοδον του διορισμού; Αφού διωρισμένα θα ήσαν τα τέσσερα μέλη του επταμελούς Συμβουλίου, εύκολον ήταν να διορισθούν και τα άλλα τρία μέλη. Το σύστημα άλλωστε του διορισμού από της αλήστου εκείνης εποχής του Κυβερνήτου Πάλμερ διατηρείται εν ισχυϊ.

Αν πράγματι η Κυβέρνησις ενδιαφέρετο διά την πρόοδον των κοινοτήτων και γενικώς την οικονομικήν ανόρθωσιν του Κυπριακού λαού, είχε πολλα άλλα να κάμη, εκτός από τα αγροτικά αυτά Συμβούλια. Ο λαός δυστυχεί και υποφέρει οικονομικώς, επεδείνωσε δε μέχρις εξαθλιώσεως την κατάστασιν του, κατά το τρέχον έτος η σχεδόν τελεία ανομβρία. Εσπειρε και δεν εθέρισεν. Εις ενάμισυ εκατομμύριον λιρών υπολογίζεται η προκύψασα ζημία εις τους παραγωγούς λόγω ανομβρίας, μη συμπεριλαμβανομένης της ζημίας εκ της καθυστερήσεως της παραγωγής των άλλων ειδών, ήτις και ανέρχεται εις τέσσερα περίπου εκατομμύρια λιρών. Οποία μέτρα έλαβεν η Κυβέρνησις διά την αντιμετώπισιν της καταστάσεως; Μελετά την λήψιν ημιμέτρων, τα οποία θα είναι ως σταγόνες συγκρινώμενα με τον ωκεανόν της υφισταμένης δυστυχίας η Κυβέρνησις εις τους αγρότας και τους παραγωγούς, εις εποχάς ανομβρίας ή θεομηνίας, εις χρόνον μη παραγωγής και δυστυχίας; Ποία είναι αι κοινωνικαί ασφαλίσεις διά τους εργάτας και ανέργους; Ουδεμία υφίσταται, έστω και υποτυπώδης, αγροτική ή εργατική νομοθεσία, προστατευτική διά τον αγρότην και εργάτην.

Κυριολεκτικώς, ο πολύς λαός σήμερα πεινά. Στερείται και αυτού του ξηρού άρτου και τα εν Κύπρω σανατόρια δεν είναι επαρκή διά να περιλάβουν τους εκ του υποσιτισμού φυματικούς. Και ύστερα μας

λέγουν ότι η Κύπρος ευδαιμονεί υπό την αγγλικήν σημαίαν και ότι το βιοτικόν επίπεδον του λαού της θα κατέλθη αν ενωθή με την Ελλάδα. Αλλ' εις την Ελλάδα από πολλών ετών λειτουργεί αγροτική τράπεζα και υφίσταται άρτια εργατική νομοθεσία. Διά τον έξω κόσμον, ίσως να νομιζεται κοινωνική ευδαιμονία και το γεγονός ότι ο τελευταίος κυπριακός προϋπολογισμός αφήκε περίσσευμα ενός εκατομμυρίου λιρών. Αλλά πόθεν το περίσσευμα αυτό; Οχι βεβαίως από οιανδήποτε αρωγήν του αγγλικού θησαυροφυλακίου αλλά από φορολογικήν αφάιμαξιν του κυπριακού λαού, η οποία υπήρξε τοιαύτη, ώστε όχι μόνον εις την πολυτελή διοίκησιν να επαρκέση, αλλά και περίσσευμα να δώση. Περίσσευμα προϋπολογισμού αφ' ενός οικονομική δυστυχία και εξαθλίωσις αφ' ετέρου διά την οποίαν η Κυβέρνησις έχει πολλήν ευθύνην εις την άστοργον πολιτικήν της. Επιτακτικόν είναι το καθήκον και η υποχρέωσις της Κυβερνήσεως να φροντίζει διά την οικονομικήν κατάστασιν του λαού, εφ' όσον παρά την θέλησιν του κρατείται υπό τον αγγλικόν ζυγόν. Ιδικά μας είναι άλλωστε τα χρήματα τα οποία από ημάς η Κυβέρνησις λαμβάνει διά της φορολογίας και δι' άλλων μέσων. Αλλ' ίσως να τρέφη την ελπίδα ότι οι κύπριοι καμπτόμενοι οικονομικώς, θα λυγίσουν ψυχικώς και θα εγκαταλείψουν τον ενωτικόν αγώνα των. Απατηλή μία τοιαύτη ελπίς. Ο Κυπριακός λαός δεν θα λυγίση ψυχικώς και επί του φρουρίου της εθνικής του αντιστάσεως υπερηφάνως θα πλαταγίζη η ενωτική σημαία.

Εις δε την περίπτωσιν της λύσης, διά την οποίαν η Κυβέρνησις δημιουργεί πρόβλημα και οδηγεί εις αδέξοδον διά να κάμψη το πατριωτικόν φρόνημα του λαού της μάταια, η προσπάθεια. Αδιαφορούντες διά τα επιβαλλόμενα κυβερνητικά αντίποινα, θα λύσωμεν οι ίδιοι το πρόβλημα, θα κάμωμεν το ιδικόν μας Συμβούλιον.

Καλώ τον πατριωτικόν λαόν της Λύσης να εκλέξη πέντε αντιπροσώπους του, οι οποίοι θα αποτελέσουν το Κοινοτικόν Συμβούλιον αντί του μη

καταρτισθέντος κυβερνητικού εκείνου Συμβουλίου θα αναλάβη την φροντίδα της κοινότητας. Οι κάτοικοι της Λύσης οι οποίοι άλλοτε εφορολογούντο διά του μουκτάρου θα δίδουν εκουσίως την φορολογίαν των εις το Κοινοθητικόν Συμβούλιον διά να έχη τούτο τα μέσα της επιδιορθώσεως των δρόμων της καθαριότητος του ηλεκτροφωτισμού και γενικώς την αντιμετώπισιν των κοινοτικών αναγκών. Δεν θα έχη βεβαίως το Συμβούλιον τούτο την δύναμιν να επιβάλλη αναγκαστικώς φορολογίας διότι ούτε αστυνομίαν, ούτε δικαστήρια θα έχη εις την διάθεσιν του.

Αλλ' ούτε και θα χρειαζώμεθα εις την περίπτωσιν αυτήν. Η φορολογία θα είναι εκουσία. Δεν αμφιβάλλω ότι καθείς από σας θα κατανοήση το καθήκον του και την ηθικήν του υποχρέωσιν. Ετσι θα δείξωμεν και εις τον ξένον κυρίαρχον ότι είμεθα άξιοι καλύτερας τύχης. Και έτσι θα δείξωμεν ότι θα λυγίζωμεν κάτω από τας οιασδήποτε κυβερνητικής καταπιέσεις, αλλά υψηλόν και ακμαίον είναι πάντοτε το εθνικόν φρόνημα του Κυπριακού λαού. Και τον ιερόν άμβωνα της Λύσης, ως το ακούση διά μίαν ακόμη φοράν ο κυρίαχος ότι η ενωτική σημαία δεν θα υποσταλή ποτέ. Αδιάλλακτον θα συνεχίσωμεν τον αγώνα μας και εις το εξωτερικόν και εις το εσωτερικόν. Εις το εξωτερικόν θα οργανώσωμεν εντονώτερον τον αγώνα της εθνικής μας αντιστάσεως. Ας μη μας απογοητεύσουν αι οικαιδήποτε αντίξοοι περιστάσεις ή έστω και αι τυχόν προσωρινά αποτυχία. Και εάν αι εξωτερικά συνθήκαι μη εξαρτώμεναι από ημάς, δεν μας βοηθούν εις ταχεία επιτυχίαν του αγώνος μας, θα μας βοηθήσουν όμως αι εσωτερικά συνθήκαι τας οποίας ημείς οι ίδιοι δυνάμεθα να δημιουργήσωμεν. Ο αγών μας θα διεξαχθή εις το εσωτερικόν με τα αδάμαστα όπλα της ψυχής μας. Και θα νικήσωμεν με την δύναμιν του δικαίου μας".

Μετά την ομιλία του ο Μακάριος κάλεσε τους παρευρεθέντες στην εκκλησία να υποδείξουν πενταμελές Συμβούλιο για την κοινότητα.

Η εκλογή κράτησε μερικά λεπτά δεδομένου ότι έγινε διά βοής.

Ταυτόχρονα οι κάτοικοι με ψήφισμα που ενέκριναν τόνιζαν ότι εξουσιοδοτούσαν το Συμβούλιο να εισπράττει φόρους, βάσει κανονισμών που θα ενέκρινε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Το ψήφισμα που ολοκλήρωνε την "ανταρσίαν" του Μακαρίου έναντι της αποικιακής Κυβέρνησης έχει ως εξής:

"Οι κάτοικοι της κοινότητας Λύσης της Νήσου Κύπρου, συνελθόντες σήμερα, **24ην Ιουνίου του 1951** εν τώ ι.ν. της Παναγίας Λύσης και ακούσαντες ομιλίαν της Α. Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Μακαρίου,

έχοντες δ' υπ' όψιν την τακτικήν της κυβερνήσεως έναντι της κοινότητος ημών, ιδία αφ' ότου ηρνήθημεν να συνεργήσωμεν εις την εφαρμογήν του προσφάτως θεσπισθέντος νόμου περί Αγροτικών Συμβουλίων, και

κρίνοντες απαραίτητον, όπως τερματισθή η παρούσα κατάστασις πραγμάτων, καθ' ην ουδέν αρμόδιον σώμα υπάρχει διά να μερινήση διά την πρόοδον και την ευημερία, αλλά και διά τας στοιχειώδεις ανάγκας της κοινότητος ημών,

διά ταύτα ομοφώνως αποφασίζομεν:

1. Καταδικάζομεν και καταγγέλλομεν την έναντι της κοινότητος ημών τηρηθείσαν στάσιν της Κυβερνήσεως Κύπρου, δι' ης ταλαιπωρείται και οπισθοδρομεί η κοινότης.

2. Ορίζομεν πενταμελή επιτροπείαν, ήτις θα έχη καθήκον να μεριμνά διά την καθαριότητα, υγείαν, φωτισμόν κλπ της κοινότητος ημών και εν γένει διά την πρόοδον και ευημερίαν ταύτης.

3. Ορίζομεν ως μέλη της επιτροπείας ταύτης τους κ.κ. Ανδρέαν Σοφοκλέους, Παναγήν Κ. Ατιάν, Αντώνιον Γρηγορά, Γεώργιον Σιόκουρον και Χριστόφορον Κασσιανόν, οίτινες και θα εκλέξωσι μεταξύ των πρόεδρον, γραμματέα και ταμίαν.

4. Η επιτροπεία αυτή έχει δικαίωμα να ορίζη τας εισφοράς των κατοίκων Λύσης, να εισπράττη

ταύτας και παν ποσόν, προσφορόμενον διά τους σκοπούς της και να διαθέτη τας εισπράξεις της υπέρ των αναγκών της κοινότητος και διά την πρόοδον και ευημερίαν ταύτης.

5. Τας ως άνω εξουσίας η εν λόγω επιτροπεία θα διαχειρίζηται βάσει κανονισμών, τους οποίους θα ετοιμάση εντός **15** ημερών και οίτινες να τεθώσιν εις εφαρμογήν ευθύς ως ήθελον εγκριθή υπό της Α. Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου Κύπρου.

Υπό την πίεση της Αριστεράς το Συμβούλιο δέχτηκε στις τάξεις του ένα στέλεχος του ΕΑΣ, τον κ. Χηρόμματο στις τάξεις του.